

Les cultures en contacte

L'evidència de la multiplicitat de cultures a l'escola planteja molts interrogants sobre la manera com han de ser-hi presents aquestes cultures. Si volem que contribueixin a construir una cultura comuna plenament inserida en el nostre país, com podem convertir les dificultats d'aquest objectiu en clau d'oportunitat?

Amb aquest repte, sens dubte interessant, vam treballar durant un dia i mig una cinquantena de mestres d'arreu de Catalunya. La perspectiva territorial i de centre educatiu era diversa, però els conceptes que es tractaren a la taula ens afecten a tots i a totes.

En plantejar-nos el tema de les cultures en contacte, vam poder apreciar que hi havia uns eixos presents en moltes de les intervencions:

- El fet emocional de l'alumnat que arriba d'altres països i amb cultures diferents.
- La relació entre l'aula d'acollida i l'aula ordinària.
- La relació amb les famílies i amb l'entorn per cercar línies educatives comunes.

La temàtica de les Jornades d'enguany ha anat sobre com fem i construïm aquesta nova escola pública, per això, la nostra pretensió ha estat que surtin idees, experiències i actuacions que indiquin línies de treball i d'acció. Molts centres hi tenen coses a dir. El debat, el vam iniciar a partir d'experiències d'escoles. El criteri i el coneixement pràctic de les persones presents, doncs, han estat a la base d'aquestes pàgines.

Des de la coordinació, vam plantejar el debat sobre les cultures en contacte des de tres perspectives: la comunitat, l'escola i l'aula.

La comunitat com a font de riquesa en interacció amb el centre educatiu

La comunitat en la qual està situada l'escola ofereix una riquesa i una multiplicitat de recursos que hem d'aprofitar per realitzar la nostra tasca docent. L'acció educativa cada cop necessita més la participació d'altres agents. La nova realitat sociològica, fruit de les migracions d'arreu del món, fa que la

VII JORNADES D'ESCOLES 0-12

ALICIA CASANOVA

comunitat també varii, i que les necessitats socials, laborals, conviencials i culturals estiguin canviant alhora.

L'escola no pot encarregar-se ella sola de la feina que comporta la integració, s'ha de fer a partir d'un treball en xarxa on actuïn i interactuïn diferents serveis administratius, organitzacions socials i culturals, entitats d'associació i lleure, els comerços, les persones... Per això, cal que totes aquestes instàncies es consciencïïn, comparteixin i construeixin amb les escoles projectes que permetin fer

una educació coherent i establir unes relacions humanes satisfactòries. Només d'aquesta manera es pot bastir la idea de poble, de barri o de ciutat educadora.

En aquest sentit, tenen valor les experiències de centres docents que han tingut la voluntat d'obrir-se a l'entorn, de ser sensibles i estar amatents a les potencialitats que hi ha més enllà de les parets de l'escola. Es podria dir que la totalitat d'experiències presentades a la taula tenen aquesta vocació, encara que utilitzen mecanismes diferents en funció de la pròpia realitat. Amb aquesta pretensió, hi ha hagut sempre un factor comú, una confluència en les actuacions de tota la comunitat educativa, amb una gran complicitat entre famílies i professorat.

D'aquesta manera, s'han pogut endegar actuacions que van més enllà de l'escola i que comporten un impacte educatiu intencional i indubtable en els infants i fins i tot en la ciutadania. Com a exemple, sortien projectes d'obertura dels patis escolars els caps de setmana, i també el treball de tots els agents de l'entorn per prevenir els casos d'alumnat amb risc d'exclusió social, per treballar el fet de viure i convida al centre docent i al barri.

Aquests projectes, que en molts casos havien sorgit de manera espontània, el Departament d'Educació els ha institucionalitzat com a plans educatius d'entorn. És positiu poder disposar d'uns recursos i d'una estructura, tot i que aquesta s'hauria d'adaptar a les necessitats de cada cas, i sobretot s'ha de ser molt curós de planificar i treballar a partir de les vivències de les persones que realment fan possible el projecte; els aspectes emocionals i il·lusionadors constitueixen un factor important per a la participació. Aquestes actuacions haurien d'anar de baix a dalt.

Aquesta filosofia l'haurien de tenir en compte la totalitat de centres mantinguts amb fons públics, de manera que donés lloc a un veritable servei públic educatiu. Per això, es considera necessari tenir-ho present en la normativa de matriculació, en les comissions municipals de matriculació i en relació amb la matrícula viva.

L'escola no pot encarregar-se ella sola de la feina que comporta la integració, s'ha de fer a partir d'un treball en xarxa on actuïn i interactuïn diferents serveis administratius, organitzacions socials i culturals, entitats d'associació i lleure, els comerços, les persones...

El centre com a espai d'interacció entre persones i cultures

Davant d'aquesta nova realitat social multicultural, el centre docent ha de fer uns plantejaments globals com a institució educativa, per tal que la seva organització i el seu funcionament hi donin resposta.

Un fet recurrent i important en les diferents experiències i intervencions va ser la conveniència de disposar d'un bon pla d'acollida. L'acollida afectiva i la informació inicial hi tenen un paper fonamental, ja que sol ser un moment delicat, tant per a l'alumnat com per als seus familiars. En aquests primers contactes, la llengua pot constituir-hi un impediment. És de destacar com les escoles utilitzen els mateixos familiars (una escola parla de l'interlocutor de cicle); en d'altres casos, són persones de la comunitat els qui informen i orienten en relació amb els recursos de l'entorn; també hem de citar els serveis de traducció de diferents administracions. Aquestes trobades han de tenir un caràcter bidireccional, de manera que al centre docent també puguem tenir informació sobre l'infant i el seu itinerari formatiu (en el cas d'una escola bressol, es parlava d'estils de criança).

L'orientació, l'ajut i la formació dels familiars dins de la mateixa escola és una acció que es du a terme en molts centres. El coneixement de l'idioma i de la cultura, la conversa entre familiars, l'intercanvi cultural a través de la gastronomia o de les festes, les tertúlies... són iniciatives que tenen un gran valor per a la generació de confiança i per a la identificació dels familiars amb l'escola.

El fet de tenir alumnat de cultures diferents a les seves aules,

provoca que el professorat vulgui disposar d'informació sobre aquestes. Va ser molt interessant la idea d'un centre que, a les jornades, va explicar el contacte regular que establia amb centres educatius dels països d'origen, un projecte que també cal treballar amb l'alumnat.

La imatge del centre i el plantejament de les activitats comunes també s'ha de veure necessàriament modificat. És interessant que, en els murals, la biblioteca, els materials educatius..., hi sigui present aquesta perspectiva intercultural. Les celebracions sovint s'han vist també modificades i enriquides: s'han continuat organitzant festes tradicionals catalanes i escolars, però s'hi han anat introduint elements d'altres cultures. La gastronomia, la música, les danses, els jocs... adquireixen una dimensió més àmplia i serveixen per millorar el coneixement i la comprensió mutus. De tota manera, es veu convenient de fer una reflexió profunda sobre el calendari, les festes i les celebracions que s'organitzen a les escoles.

En aquest sentit, alguns centres han fet plantejaments molt interessants amb vista a promoure un desenvolupament curricular des de la perspectiva intercultural. S'han preguntat quins temes són comuns a totes les cultures i quins són específics de cada cultura. I, aleshores, s'ha mirat de donar una visió més plural i oberta de la matèria, de manera que l'alumnat pugui apreciar, interioritzar i tenir elements per actuar, a partir de vivenciar i adquirir els sabers des d'aquesta perspectiva més polièdrica.

El desenvolupament curricular es relaciona estretament amb l'agrupament que fem de l'alumnat. En la majoria d'experiències presentades i en els comentaris del professorat assis-

tent, es va valorar la importància de l'heterogeneïtat. En alguns casos, s'intenta optimitzar l'horari del professorat a partir de l'organització en petits grups diversos. També ha estat un fet constatat la riquesa que dona el fet d'organitzar activitats conjuntes amb alumnat de diferents edats. Com a exemple, es va explicar el cas del tutor de lectura, un infant de cycle superior que en tutoritza un de cinc anys (educació infantil).

Mainada de cultures diferents a l'aula

El que s'ha exposat fins ara, ens referma en la necessitat de tenir una línia d'escola que, en definitiva, ens permeti dur a terme la nostra feina a l'aula de manera coherent.

Ens trobem amb una nova figura: la tutora o el tutor de l'aula d'acollida. És important que situem aquest nou perfil professional. En general, hi ha una valoració molt positiva d'aquesta figura, ja que pot fer un seguiment personalitzat de l'infant nouvingut, treballar la llengua catalana i induir-lo a aprendre les altres matèries curriculars. Apareix una idea amb força: el tutor o la tutora de l'infant nouvingut ha de ser el del grup de referència, en coordinació i cooperació amb el tutor d'acollida.

L'arribada d'alumnat d'altres països pot ser vista com una oportunitat per canviar el que no funciona prou bé a les aules, com l'ocasió propícia per replantejar-se algunes actuacions. Quin paper hi tenen els llibres de text? Cal fer una revisió del currículum, veure quines coses fem i potser no caldria que fésim, i quines d'importants no fem. El plantejament s'ha de realitzar des de condicionants ètics profunds i des de la laïcitat.

Hi ha una gran coincidència a pensar que l'enfocament

metodològic més convenient és el globalitzat, tipus treball per projectes. Es tractaria d'anar creant contextos d'aprenentatge a l'aula, molt relacionats amb les experiències vitals de l'alumnat, en els quals s'abordés l'aprenentatge a partir de la mobilització i la generació de diferents coneixements, a fi que, a partir de la utilització de les diferents dimensions personals, es generessin sabers que permetessin assolir les competències bàsiques.

La continuïtat i la coherència en tota l'etapa obligatòria és un fet també molt remarcant, per això caldria que s'establís una coordinació millor entre primària i secundària, a fi de poder garantir una bona escolarització de l'alumnat.

L'intercanvi de pensament i d'experiència

Les Jornades 0-12 són un espai per a l'intercanvi d'experiència i de pensament pedagògic. Aquest és un gran valor per a les persones assistents que, en acabar, van creure que valia la pena continuar. En el marc de la coordinació 0-12, volem seguir aprofundint en aquesta nova escola pública que anem construint conjuntament.

HEM PARLAT DE:

- Atenció a la diversitat.
 - Interculturalitat.
-

Roser Batllori, Xavier Besalú i Raül Manzano

Coordinadors/a de la taula sobre les cultures en contacte

rmanzan1@xtec.net